

**Yerel Halkın Turizmin Etkilerini
Algılamalarına Ve Tutumlarına Yönelik Bir
Araştırma**

Orhan Akova

oakova@sakarya.edu.tr

Özet

Bu çalışma, iki farklı tarihte yerel halkın turizmin etkilerine ilişkin algılama ve tutumlarını belirlemeye yöneliktir. Ayrıca yerel halkın özellikleriyle turizmin etkisini algılamaları arasında anlamlı farklılık olup olmadığı ve iki dönem arasında algılamalarda ve tutumlarda bir değişim olup olmadığı araştırma kapsamında değerlendirilecektir. 600 kişinin yaşadığı Cumalıkızık kültür destinasyonuna 2001 yılında (80), 2003 yılında (80) kişinin katıldığı anket uygulanmıştır. Yerel halkın turizme ilişkin algılamalarıyla turizmin etkileri arasındaki farklılıkları tespit amacıyla, ekonomik yarar, sosyal maliyet, kültürel gelişim ve çevreye zarar olmak üzere dört etki faktörü belirlenmiştir. Ayrıca tutumların belirlenmesine yönelik olarak bölgeye gelmesi istenen turist tipi ve milliyeti, turizme yatırım fikri, aileden birinin turistik tesislerde çalışmasına onay ve turizm planlarına katılım düşüncesi ile ilgili yöre halkının fikirleri alınmıştır. Yapılan analizler sonucunda algılamalarla ilgili olarak yerel halkın özellikleriyle etki faktörleri arasında 2001 yılında yirmidokuz, 2003 yılında kırkiki anlamlı farklılık belirlenmiştir. Yerel halkın turizme yönelik tutumları her iki dönemde çoğunlukla olumludur. 2003 yılında 2001 yılına göre olumlu tutum seviyesi yükselmiştir.. Her iki dönemde algılamalarda farklılıklar saptanmış; 2003 yılında 2001 yılına göre olumsuz algılamaların azaldığı görülmüştür. Değerlendirme ve öneriler sonuç kısmında verilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Turizmin algılanması, yerel halk ve turizm, Turizmin etkileri

Abstract

This study is aimed to determine the resident perception and attitude related to tourism impact on two different dates. Also, in the content of study it has been evaluating if there is a significant difference between the resident characteristics and their perception of the impact of tourism and if there is a change on perception and attitude between these two terms. A questionnaire, which 80 people in 2001 and 80 people in 2003 took part in, was held for Cumalikazik, a cultural destination where 600 people live. Thus, four factors of impact were determined to analyze the differences between the tourism impacts and resident perception. These factors of impacts are economical benefits, social cost, cultural enhancement and damages to the environment. Also it was asked to residents to determine their attitude; "tourist type and nationality they want to welcome", "if they allow someone from their family to work in tourism sector.", "if they want to participate tourism planning process" and "if they want to invest in tourism sector". At the results of analyses, in the year of 2001, twenty-nine, in the year 2003, forty-two significant differences were determined between tourism impacts and residents perception. Resident attitude are mostly positive on those two dates. In the year of 2003 the level of positive attitude increased when compared with the year of 2001. Some differences were determined on perception on those two dates, and it was seen that the negative perception had decreased in 2003 when compared with the year of 2001. Evaluations and suggestions have been given on the final part.

Keywords: *Perception of tourism, resident and tourism, Impacts of tourism*

Giriş

Turizm endüstrisindeki gelişmeler çok yönlü etkisi olan yeni gelişmeleri beraberinde getirir. Aynı zamanda bir sosyal gelişme unsuru olduğundan dolayı turizm, ekonomik ve ticari yaşamda önemli bir değişime neden olurken toplumu sosyal açıdan da etkilemektedir (Tortop, 2001)

1980'lerde turizmin bir endüstri olarak gelişmesiyle, turizmi oluşturan kaynakların ne olduğu sorgulanmaya başlandı. Turizm kaynakları arasında gidilecek bölgede yaşayan yerel halkın, turizm ürününün özünü oluşturduğu görüldü ve turizmin hem olumlu hem de olumsuz olarak yerel halkı açık bir şekilde etkilediği kabul edildi (Simmons, 1994)

Yerel halkın algılaması veya tercihi turizm gelişim politika ve programlarını desteklemediği durumlarda, turizm gelişimine yönelik programlar uygulamada başarısız veya etkisiz olabilir. Turizm türü, büyüklüğü ve gelişimi ile ilgili politikalar belirlenirken bölgede yaşayan halkın ve faaliyet gösteren işletmelerin fikirlerinin alınmadığı durumda tam katılım gerçekleşmeyeceğinden kamu yönetiminin uygun gördüğü politikalar uygulamaya konacaktır. Böylece tüm tarafların katılımı olmadığından toplum hedeflerinin gerçekleşmesi engellenebilecek ve politikaların uygulanmasında başarısızlıklar yaşanabilecektir. Bu nedenle her bir grubun turizmin gelişimine ilişkin algılama ve tutumlarının bilinmesi gerekir (Murphy, 1980). Birçok araştırmacı Doxey (1975), Knopp (1980), Murpy (1985), Maddox (1985), Allen ve diğerleri (1988), Davis, ve diğerleri (1988), Evans- Pritchard, (1989), Long, and Richardson (1989) yerel halkın turizme ilişkin algılarının ve tutumlarının sürekli olarak belirlenmesi gerektiğini ifade eder.

Turizme ilişkin yerel halkın tutumları ve turizmin etkilerinin algılanması 30 yıldır araştırmalara konu olmaktadır (Andereck ve Vogt, 2000). Jafari (1986), 1960'larda turizmin olumlu etkilerinden bahsedildiğini, 1970'lerde bu etkilere karşı dengeli ve sistematik bir yaklaşım sergilendiğini 1980'lerde ise, olumsuz etki üzerine odaklandığını gözlemlemiştir.

Algılanan etkiler üzerine araştırma yapan bilim adamlarının çoğunluğu (Akis ve diğerleri, 1996; Ap, 1992; Belisle ve Hoy, 1980; Lankford, 1994, King, ve diğerleri, 1993; Yoon ve diğerleri, 1999; Lindberg ve Johnson, 1997; Liu ve Var, 1986; McCool ve Martin, 1994; Besculides ve diğerleri, 2002; Long ve diğerleri, 1990; Lankford ve Howard, 1994; Tosun 2002) turizme ilişkin yerel halkın tutumlarının turizmin algılanan etkilerinden kaynaklandığını ortaya çıkarmıştır. Algılanan bu etkiler ; ekonomik (Davis

ve diğerleri, 1988; Getz, 1986; Sheldon ve Var, 1984; Perdue ve diğerleri, 1990) çevresel, sosyal ve kültürel etkiler (Murphy, 1985) üzerine yoğunlaşmaktadır.

Literatürde yer alan bir çok araştırma, yerel halkın turizmin etkilerine ilişkin algılamaları incelemiştir. Bu çalışmada da, yerel halkın turizme ilişkin algılamaları araştırılmıştır. Ayrıca, yerel halkın özellikleri ile turizmin ekonomik yarar, sosyal maliyet, kültürel gelişim ve çevreye zarar faktörleri arasında anlamlı farklılıkların belirlenmesi ve yöre halkının turizme ilişkin tutumlarının belirlenmesini amaçlanmaktadır. Çalışmanın diğer bir amacı da, İki yıllık süreçte turizmin etkilerine ilişkin algılamalarda ve turizme ilişkin tutumlarda değişme olup olmadığını araştırmaktır.

Yerel Halkın Turizme İlişkin Algıları ve Tutumları

Algılama kavramı ve tutum kavramlarıyla ilgili literatürde bir çok tanım bulunmaktadır. Bu çalışmada algılama kavramı ve tutum kavramı aşağıda verilen tanım çerçevesinde ele alınacaktır.

Algılama, her hangi bir nesne, olay olgu, sözcük, kavram vb. uyarıcının; kişinin beş duyu organının ve sezgilerinin yardımı ile; düşünsel yapısında belirlenmesi, anlaşılması, tanınması ve tanımlanması, yorumlanması, açıklanmasıdır. Tutum ise, bir bireye mal edilen ve onun bir psikolojik obje ile ilgili düşünce, duygu ve davranışlarını düzenli bir biçimde oluşturan eğilimdir (Usal ve Kuşluvan, 2002, ss.40,125)

Yerel halkın turizm kaynakları arasında önemli bir yere sahip olduğunun anlaşılmasından bu yana konuyla ilgili birçok yazar önemli sayıda araştırma gerçekleştirmiştir (Ap, 1990, 1992; Jurowski ve diğerleri, 1997; Lindberg ve Johnson, 1997; Perdue ve diğerleri 1990 ; Yoon ve diğerleri, 1999; Allen ve diğerleri, 1994; Ap, 1992; Getz, 1994; Jurowski ve diğerleri, 1997; Madrigal, 1993; Tosun, 2002). Yapılan araştırmalar turizmin etkisinin halk tarafından nasıl algılandığının tespitine yöneliktir.

Turizmin ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel sonuçları vardır. Çoğu araştırmacı turizmin gelişime etkisini araştırmaya odaklanmıştır (Allen ve diğerleri, 1994). Bu çalışmalar hem olumlu hem de olumsuz ekonomik, sosyal ve çevresel etkiler tanımlamıştır (Ap, 1990). Yapılan bir çok araştırmada turizmin ekonomik etkilerinin algılanması olumlu yönde iken (Jurowski ve diğerleri, 1997) diğer bazılarında sosyal ve kültürel etkilerin algılanması olumsuz yönde olduğu saptanmıştır (Brunt ve Courtney, 1999). Bu çalışmaların çoğunluğu toplumun ekonomik dinamiklerini dikkate

almayan alan araştırmalarıdır (Ap, 1990). Bununla birlikte, çoğu araştırma nispeten büyük ve gelişmiş turizm bölgelerinde yapılmıştır (Long ve diğerleri, 1990)

Bazı araştırmacılar yerel halkın turizme karşı tutumunu sosyal değişim teorisiyle açıklamaya çalışmıştır (Ap, 1990, 1992; Jurowski ve diğerleri, 1997; Lindberg ve Johnson, 1997; Perdue ve diğerleri, 1990). Sosyal değişim teorisi; yerel halkın turizm gelişimine olan desteğinin, turizme yönelik algıladıkları faydanın, turizmin neden olduğu maliyeti geçmediği sürece devam ettiğini ifade eder (Allen ve diğerleri, 1994; Ap, 1992; Getz, 1994; Jurowski ve diğerleri, 1997; Madrigal, 1993). Sosyal değişim teorisi, turizme olan desteğin yerel halkın turizmin etkisini nasıl algıladığına bağlı olduğunu açıklamak için kullanılabilir. Bu teori ayrıca, turizmin algılanan etkisini biçimlendiren dört faktör arasındaki ilişkiyi de açıklar. Bunlar; ekonomik kazanç, turizm kaynaklarını kullanma, yaşama süresi ve çevreye karşı davranışlardır (Jurowski ve diğerleri, 1997). Turizm literatürü ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel faydaların yerel halkın değişime katılımını etkileyen önemli faktörler olduğunu göstermektedir (Yoon ve diğerleri, 1999)

Bir çok çalışma bölgede yerleşik olarak yaşama süresinin turizmin etkisinin algılanmasını etkilediğini ortaya koymaktadır (Um ve Crampton, 1987). Lankford (1994) ve McCool ve Martin (1994) gibi araştırmacılar toplumdaki insanların ikamet ettikleri süre ne kadar uzun ise turizme yönelik tutumlarının, o derece olumsuz olduğunu ileri sürmektedir. Bununla birlikte yaşam süresinin turizmi algılamaya etkisiyle ilgili birbirine tezat düşen bulgular da bulunmaktadır. Davis ve diğerleri (1988) yaptıkları çalışmada bölgenin yerlisi olan halkın yeni gelip yerleşenlere göre turizmi daha olumlu algıladıklarını ortaya koymaktadır. Diğer taraftan, Um ve Crampton (1987) yaşam süresi ve algılanan etki arasında olumsuz bir ilişki saptamaktadır. Jurowski ve diğerleri (1997) yaptıkları çalışmada; bölgede uzun süre yaşayan halkın sosyal ve ekonomik etkiyi olumlu algıladıklarını belirtmektedir. Lankford ve Howard (1994) ve Gürsoy ve diğerleri (2002) etkinin algılanması ve yaşam süresi arasında açık bir bağlantı bulamamıştır. McCool ve Martin (1994) bölgede yaşam süresinin yüksek olmasının hem olumlu hem de olumsuz yüksek oranda korelasyon oluşturduğunu belirtmektedir (Gürsoy ve Rutherford, 2004)

Turizmin gelişmişlik düzeyi ile yerel halkın turizmin etkilerini algılaması arasında bir fark olup olmadığı konusu da araştırmacıların ilgisini çekmiştir. Allen ve diğerleri (1988) yaptıkları araştırmada, farklı düzeylerde turizm gelişimine sahip alanlardaki incelemeleri sonucu, turizm gelişiminin düşük ve orta düzeyde olduğu yörelerde turizmin yerel halk için oldukça yararlı

olabileceğini, ancak turizm gelişiminin artışı ile birlikte, halkın turizm gelişimine karşı tutumunun hissedilir derecede olumsuz bir şekilde gelişebileceğini belirlemişlerdir. Aynı şekilde Butler (1980) yaptığı çalışmada turizmin gelişmişlik seviyesinin yerel halkın turizmin etkisini algılamasını etkilediğini öne sürmektedir. Genellikle teorisyenler ve araştırmacılar turizmin gelişmişlik seviyesi ve yerel halkın ekonomik, sosyal, çevresel ve nesnel ölçümleri veya algılanan etkiler arasında ters bir ilişki olacağını belirtmektedir (Doxey, 1975; Gunn, 1988). Martin ve Uysal (1990), yaşam eğrisi aşamaları gelişimi ve yerel halkın etkileri algılaması arasında ters bir ilişki olduğunu desteklemektedir. Başlangıç aşamasında turizm genellikle algılanan ekonomik faydadan dolayı yerel halkın bir kısmı tarafından büyük bir istekle karşılanırken fiziki çevrede meydana gelen istenmeyen değişimler ve turistlerin geliş nedenleri değiştikçe bu olumlu his aşama aşama olumsuzla dönüşebilmektedir.

Bazı çalışmalar (Var ve diğerleri 1985), turist kabul eden toplum ile turistin geldiği yer arasındaki fiziki mesafenin yerel halkın turistlere yönelik tutumlarında etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Buna göre, yerel halk uzak mesafeli yerlerden gelen ziyaretçileri daha düşünceli ve toplumları üzerinde daha az olumsuz etki yapacakları şeklinde değerlendirmektedir. Var ve diğerleri (1985) tarafından Marmaris'te yerel halk üzerinde yapılan çalışmada yerli turistler, yurt dışında çalışan Türk işçileri ve Orta Doğu ülkelerinden gelen turistlerin, daha uzak mesafeli ülkelerden gelen turistlere göre yerel halk tarafından daha az tercih edildiği saptanmıştır. Ayrıca, bu çalışmada yerel halkın bütün dünyadan turistlerle karşılaşmanın eğitici bir tecrübe olduğu ve uluslararası barış ve anlayışı geliştirdiği düşüncesine sahip oldukları ortaya çıkarmıştır.

Korça (1994) tarafından Antalya halkının turizm gelişmesine karşı tutumunu değerlendirmeye yönelik çalışmasında halkın turistler ve turizme karşı genelde olumlu bir tavır içinde olduğunu ortaya koymaktadır. Buna rağmen turizm gelişiminin denetim altına alınması ve bazı kısıtlamaların getirilmesinin gerekli olduğu düşüncesinin de yerel halk tarafından ifade edildiği belirtilmektedir.

Brunt ve Courtney (1999) yerel halkın turistlerle ilişki durumunun onların turizm ve turistleri algılama ve değerlendirme biçiminde önemli rol oynayacağını ifade etmektedir.

Turizmin Ekonomik, Sosyal, Kültürel Ve Çevreye Etkilerine İlişkin Algılamalar Ve Tutumlar

Turizm uzun bir süre ekonomik gelişimi hızlandırıcı bir araç olarak görülmüştür (Walpole ve Goodwin, 2000) Bu konuda yapılan ilk çalışmalar turizm gelişiminin yerel halka ekonomik etkileri üzerine olmuştur (Liu and Var, 1986; Milman ve Pizam, 1988; Sheldon ve Var, 1984). Bir çok çalışma ekonomik faydanın yerel halk tarafından en fazla önem verilen faktör olduğunu ortaya çıkarmıştır (Akis ve diğerleri, 1996; Ritchie, 1988). Araştırmalar turizmin istihdamı artırdığını (Belisle ve Hoy, 1980; Tosun 2002, Davis ve diğerleri, 1988) yeni yatırım fırsatları yarattığını (Sethna ve Richmond, 1978) ve yerel halka ve yerel yönetimlere gelir sağladığını (Jurowski ve diğerleri, 1997) ortaya koymaktadır. Hemen hemen bütün çalışmalarda ekonomik fayda ve tutumlar arasında olumlu bir ilişki olduğu saptanmıştır (Keogh, 1990; Gürsoy ve Rutherford, 2004). Bununla birlikte, turizm sektöründe çalışan elemanların sektörle ilgili iş deneyimleri olumsuz yönde gelişmişse bu durum çalışanların tutumlarını şekillendirecek ve turizm endüstrisine bir bütün olarak olumsuz bir tutum geliştirmesine sebep olabilecektir (Haley ve diğerleri, 2005).

Turizm sektörüne karşı genel tutum ve bu olguya olan ekonomik bağımlılık arasındaki ilişki Cortus Christi'de yapılan bir araştırmada sınanmıştır (Thomason ve diğerleri, 1979). Yöre halkı, özel sektör temsilcileri ve kamu sektörü personelinin yer aldığı bu araştırmada, turizme bağımlılığı en yüksek olan grupların turizme karşı yüksek olumlulukta bir tutum geliştirdiklerini ortaya koymuştur. Bu araştırmada, turizm girişimcilerinin, yöre halkı ve kamu görevlilerine göre turizme ilişkin daha olumlu bir yaklaşım içinde oldukları belirlenmiştir. Benzer bir çalışmayı, Murphy (1983) turizm alanında turizm işletmelerinde görevli kişiler, yerel yönetim temsilcileri ve yerli halkın turizm gelişimini algılaması ve bu sektöre karşı tutumu arasındaki farklılıkların belirlenmesi amacıyla gerçekleştirmiştir. Değerlendirmeler halkın turizme karşı tutumunun, yerel yöneticiler ve turizm işletmelerinde görevli kişilerden farklılaştığını belirlemiştir. Ancak, bu farklılıkların her konuda çok belirgin olmadığı ve bazı konularda benzerliklerin bulunduğunu saptamıştır. Ayrıca, turizm sektöründe istihdam edilen ve geçimleri turizme bağlı bireylerin turizme karşı daha olumlu bir tutum içinde oldukları gözlemlenmektedir (Rothman, 1978).

Turizmin artan fiziksel varlığı aynı zamanda arazi, konut ve farklı materyallere olan ilave talebi arttırarak, toplumun geleneksel hayat standardına ciddi etki yapabilir. Bir çok yazar turizmin konut piyasasında

enflasyona ve rekabete yol açarak toplumu zorladığını belirtmektedir (Haralambopoulos ve Pizam, 1996).

Kültürel değerlerle ilgili turizmin etkileri bir çok araştırmaya konu olmaktadır. Önemli sayıdaki araştırmacı, bu konuda turizmin zararlarından bahseder. Diğer taraftan Esman (1984) yaptığı araştırmada, yerel halkın geleneksel el sanatlarını ortaya çıkarma ve turistlere yönelik hediyelik eşya talebini karşılamaya yönelik üretimlerini, geleneksel sanat biçimlerine yenilikler getirerek turizme katkıda bulunduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca, benzer çalışmalar turizmin geleneksel sanatlara yönelik talep yarattığını, kültürel kimliği geliştirdiğini, toplumları birbirine yaklaştırdığını, fikirlerin karşılıklı olarak değişim olanağı bulduğunu ve bölgenin kültürü hakkında bilgilerinin arttığını, kültürel değişim ve yerel geleneklerin yaşatılması için fırsat yarattığını, yaşam kalitesini arttırdığını ve toplumun imajını yenilediğini göstermektedir (Besculides ve diğerleri, 2002). Diğer taraftan, bir çok yazar geleneksel sanatların kademeli olarak ortadan kaybolduğunu veya taklitleriyle yer değiştirdiğini vurgulamaktadır. Kültürün ticarileşmesi ve yozlaşması ortaya çıkan diğer bir olumsuzluktur (Haralambopoulos ve Pizam, 1996) Benzer şekilde turist ve yerel halk arasındaki satın alma gücü ve kültürel farklılıkları yerel halk üzerinde sosyal ve kültürel karmaşıklığa neden olabilmektedir (Tosun, 2002). Bununla birlikte değişimin bir sonucu olarak geleneksel aile değerlerini olumsuz yönde etkileyerek olumsuz kültürel etkiler de yaratabilmektedir (Kousis, 1989).

Bazı araştırmalar, sosyo-demografik değişkenlerin yerel halkın turistik algılamaları üzerinde etkili olduğuna işaret etmektedir. Milman ve Pizam (1988) cinsiyete göre yerel halkın turizme bakışında farklılıklar ortaya çıktığını belirtmektedir. Brougham ve Butler (1981), turizmin ev sahibi toplumların sosyal ve kültürel yapısı üzerindeki etkilerini belirlemek amacıyla Sleat (İskoçya)'da yöre halkının turizme karşı tutumlarını incelemiştir. Araştırmada halkın turizme karşı tutumunun yaş, dil, yörede yaşama süresi, turistlerle ilişki derecesi ve bireysel ve yöresel ilişkilere bağlı olarak değiştiği doğrulanmıştır (Liu ve Var, 1986). Diğer taraftan, Perdue ve diğerleri (1990) yaptıkları çalışmada turizmin etkileri ile ilgili algılamaların ve değerlendirmelerin yerel halkın özellikleriyle doğrudan ilgili olmadığını ortaya koymaktadır.

Yapılan yazın taraması, turizmin yerel halk üzerine çeşitli düzeylerde etki ettiğini göstermektedir. Bu etki algılamaları turizm bölgesinin gelişmişlik düzeyine, orada yaşayanların demografik özelliklerine, turizme ekonomik anlamda bağımlı olmaya, yörenin yerlisi olup olmama durumuna, yaşama

süresine vb niteliklere göre değişebilmektedir. Bununla birlikte literatürde bu değişkenlerle ilgili tam bir görüş birliği yoktur. Yerel halkın turizmin etkisine ilişkin algıları farklı durumlarda olumlu ya da olumsuz olabilmektedir. Bir çok araştırmada demografik değişkenlerle yerel halkın turizm etkilerini algılamaları arasında olumlu ilişki saptanırken diğer bazılarında tam tersi bir durum söz konusu olabilmektedir. Aynı şekilde, bölgede yaşama süresi ile turizm etkisinin algılanması arasında olumlu ve olumsuz bulgulara rastlanmaktadır. Hemen hemen bütün araştırmalarda ekonomik fayda olumlu algılanmaktadır. Ancak bu ekonomik faydanın algılanmasında da olumsuz iş deneyimleri gibi nedenlerle olumsuz dönüşebilmektedir. Turizmin gelişmeye başladığı ilk dönemde genellikle algılanan ekonomik faydadan dolayı turizm gelişimi olumlu algılanırken, fiziki çevrede meydana gelen olumsuz değişimler ve turistlerin geliş nedenleri değiştiğinde, başlangıçta oluşan olumlu algılamalar aşama aşama olumsuz yönde değişebilmektedir.

Yerel halkın turizmin etkilerine ilişkin algılamaları o bölgedeki turizm gelişimini açısından önem taşır. Turizmin etkilerini olumsuz algılayan yerel halk bölgedeki turizm gelişimini bir çok açıdan sekteye uğratabilir. Bu nedenle yerel halkın turizmin etkileriyle ilgili algılarının bilinmesi ve turizm gelişim politikalarının elde edilen bilgiler ışığında değerlendirilmesi gerekir. Cumalıkızık köyü son zamanlarda turizm açısından kültürel bir destinasyon olmaya başlamıştır. Bu nedenle halkın turizmin etkilerine ilişkin algılarının ve tutumlarının bilinmesi bölgenin gelecekteki turizm gelişimi açısından önem taşımaktadır. Ayrıca çalışmanın turizmin başlangıç aşamasında olduğu bir yörede iki yıllık bir süreçte turizme ilişkin algıların ve tutumların saptanması yönünde literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yöntem

Araştırma Alanı Ve Kapsam

Cumalıkızık köyü, Bursa'nın doğusunda ve İnegöl'e uzanan karayolunun onuncu kilometresindedir. Osmanlı sivil mimarisinin en görkemli köy yerleşimini günümüze kadar ulaştıran Cumalıkızık, son yıllarda ülkemizin yanında tüm dünyada da tanınmaya başlamıştır. Köy kültür varlıklarının yanında doğal güzellikleriyle de zengindir. Bu araştırmada Bursa ili Cumalıkızık Köyü araştırma alanı olarak seçilmiştir. Bu alanın seçilmesinin nedeni yerinde yapılan gözlemler neticesinde yörenin yeni bir kültür destinasyonu olmaya başlaması ve halkın turizmle yeni tanışması ve dolayısıyla başlangıç etkilerinin neler olduğunun saptanması açısından iyi bir örnek teşkil etmesidir. Araştırma kapsamına Cumalıkızık'ta yaşayan yerel

halk dahil edilmiştir. Anket çalışması 2001 ve 2003 yıllarının mart ayında köyde yaşayan 600 kişiden aralarından tesadüf olarak seçilen 18 yaş üstü 80 (2001) - 80 (2003) hane halkı üyeleriyle yüz yüze görüşmek ve öğretmen ve imam vasıtasıyla köydeki evlere dağıtılmak ve ertesi gün toplanmak suretiyle gerçekleştirilmiştir. Bölgede anket gerçekleştirirken kadınlara ulaşmak ve isteksiz davranmaları nedeniyle erkeklerle anket yapmak konusunda engellerle karşılaşmış bu zorluklar köyün imamı ve köy öğretmenlerinin yardımlarıyla aşılmaya çalışılmıştır. Her iki dönemde anket çalışmasının uygulamasıyla ilgili zorluklar nedeniyle ankete katılanların sayısı 80 ile sınırlı kalmıştır.

Veri toplamak için anket ve mülakat teknikleri kullanılmıştır. Ankette kullanılan sorular kısmen araştırmacı tarafından kısmen de daha önce yapılmış benzer türden araştırmalarda kullanılmış soru kağıtlarından oluşturulmuştur.

Anket çalışmasında 24 adet kapalı, çoktan seçmeli derecelendirmeli ve açık uçlu sorular yer almaktadır. Anket soruları üç bölümden oluşmaktadır birinci bölümde ankete katılanların demografik özellikleri, ikinci bölümde turizm etkilerine ilişkin algılamaları ve üçüncü bölümde tutumların belirlenmesine yönelik sorular yer almaktadır.

Anket çalışması iki yıl süre içerisinde turizmin etkilerine ilişkin algıların ve turizme ilişkin tutumların neler olduğunu belirlemek amacıyla 2001 ve 2003 yıllarında ayrı ayrı gerçekleştirilmiştir. Alan çalışmasının ilk bölümü 2001 Mart ayında gerçekleştirilmiş olup ikinci bölümü 2003 mart ayında benzer sorularla tekrar uygulanmıştır. 2003 yılında yapılan tekrarlamaya/izleme araştırmasında yeni sorular ekleme gereği duyulmuştur. Örneğin 2001 yılında turizmin yararlı etkilerine ilişkin yer alan "yaşam standardını yükseltir" ve "geleneklerimizin yaşatılmasını sağlar" maddeleri 2003 yılında gerçekleştirilen ankette katılımcıları fazla detaydan uzak tutmak amacıyla çıkarılmıştır.

Halkla birebir yapılan görüşmeler yapılandırılmış sorulardan oluşturulmuştur. Anket sorularının belirlenmesinde literatürden yararlanılmış ve konu ile ilgili akademisyenlerden görüş alınmıştır. Araştırmada kullanılan bilgi toplama araçlarının etkinliğini sınamak amacıyla tesadüf yöntemle seçilmiş 20 kişi üzerinde ön test çalışması uygulanmıştır. Yapılan güvenlik analizinde cronbach alfa katsayısı 0.591 değerinde çıkmıştır. Bu değer yapılan anketlerin güvenilir olduğunu göstermektedir.

Araştırma Değişkenleri

Araştırmanın amacı iki farklı tarihte yöre halkının turizm etkisini nasıl algıladığını ve turizme ilişkin tutumlarının ne olduğunu ortaya çıkarmaktır. Ayrıca, turizmin algılanan etkileriyle yerel halkın özellikleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı ve 2 yıllık bir sürede turizmin etkilerinin algılanmasında ve turizme ilişkin tutumlarda değişim olup olmadığını saptamaktır.

Araştırmada kullanılan yerel halkın özellikleri şunlardır; "bölgede yaşama süresi", "yaş", "cinsiyet", "eğitim durumu", "turistlerle temas kurma", "turizmle ilgili bir işte çalışma" ve "bölgenin yerlisi olup olmama durumudur". Araştırmada kullanılan ekonomik yarar, sosyal maliyet, kültürel gelişim ve çevreye zararlı ilgili faktörler ise; "turizmin algılanan yararlı ve zararlı etkileri", "yeni konaklama tesislerinin açılmasının olumlu ve olumsuz tarafları" ve "Cumalıkızığa her tür turist gelmesinin sonuçları" sorularının 2001 yılında (23) 2003 yılında ise (17) değişkeninden yararlanılarak oluşturulmuştur. Bu sorular daha önce gerçekleştirilmiş ve ilgili literatürde yer almış çalışmalardan alınmıştır (Lankford ve Howard, 1994; Liu ve Var, 1986; Milman ve Pizam, 1988; Perdue, Long ve Allen, 1990). Bu soruların değerlendirilmesinde 5'li likert (1 Hiç katılmıyorum, 2 kısmen katılıyorum, 3 orta düzeyde katılıyorum, 4 genellikle katılıyorum, 5 Tamamen katılıyorum) ölçeği kullanılmıştır Bölgede yaşama süresi, eğitim durumu ve yaşla ilgili değişkenlere ANOVA, cinsiyet, turistlerle temas kurma, turizmle ilgili bir işte çalışma ile ilgili değişkenlere "t-testi" uygulanmıştır.

Yerel halkın tutumlarının ölçülmesi amacıyla şu sorular sorulmuştur: "aileden birisinin turistik tesislerde çalışmasına onay veriyor musunuz", "turizm planlama sürecine katılmayı düşünür müsünüz", "turizme yönelik yatırım yapmayı düşünüyor musunuz" ve "yeni konaklama tesislerinin açılmasına onay veriyor musunuz" şeklindedir. Bu sorular kapalı uçlu sorulardır. Katılımcılardan evet veya hayır şeklinde cevap vermeleri istenmiştir. Verilerin değerlendirmesinde frekans dağılımından yararlanılmıştır.

Data Analizi

Alan çalışmasının analizinde SPSS (Statistical Package for Social Science) bilgisayar programı yardımıyla hem tanımlayıcı hem de verilerin analitik değerlendirilmesi yapılmıştır. İlk olarak demografik bilginin analizi ve yerel halkın özellikleri için tanımlayıcı istatistiklerin analizi gerçekleştirilmiştir.

İkinci olarak algılanan turizm etkilerinin niteliklerini ortaya çıkarmak üzere ortalama ve standart sapmalar bulunmuştur. Son olarak yerel halkın özellikleri ile algılanan turizm etkileri arasındaki anlamlı farklılıkları belirlemek amacıyla ANOVA ve t-testi analizleri yapılmıştır. Ayrıca, Tutumlarla ilgili soruların değerlendirilmesinde frekans dağılımından yararlanılmıştır.

Bulgular Ve Tartışma

Tablo 1. Cümalıkızık 'da Yaşayan Yerel Halkın Özellikleri (2001-2003)

2001 yılı anket çalışması			2003 yılı anket çalışması		
DEĞİŞKENLER	f	(%)	DEĞİŞKENLER	f	(%)
Cinsiyet (n= 80)			Cinsiyet n(80)		
Bay	42	51.7	Bay	49	61.2
Bayan	39	48.3	Bayan	31	38.8
Eğitim Durumu(n=80)			Eğitim Durumu(n=80)		
İlkokul	50	56.2	İlkokul	43	54.4
Ortaokul	18	20.2	Ortaokul	23	29.1
Lise	6	6.7	Lise	12	15.2
Yüksek okul	5	5.6	Yüksek okul	1	1.3
4 yıllık üniversite	8	9.0	4 yıllık üniversite	0	0
Master/Doktora	1	1.1	Master/Doktora	0	0
Yaş n(80)			Yaş n(80)		
18-25	19	21.3	18-25	6	7.5
26-35	31	34.8	26-35	57	71.3
36-50	22	24.7	36-50	16	20.0
50 üstü	17	19.1	50 üstü	1	1.3
Aidiyet n (80)			Aidiyet n (80)		
Yerlisi	66	74.2	Yerlisi	63	78.8
Yerlisi değil	22	24.7	Yerlisi değil	14	17.5
Turizmle ilişkili iş (n=80)			Turizmle ilişkili iş (n=80)		
Evet	58	65.2	Evet	56	70.0
Hayır	26	32.6	Hayır	23	28.8
Yaşama süresi (n=80)			Yaşama süresi (n=80)		
1 yıldan az	9	10.1	1 yıldan az	0	0
1-5 yıl	4	4.5	1-5 yıl	1	1.3
6-10 yıl	3	3.4	6-10 yıl	3	3.8
11-20 yıl	16	18	11-20 yıl	9	11.4
21-30 yıl	22	24.7	21-30 yıl	50	63.3
31 yıldan fazla	35	39.3	31 yıldan fazla	16	20.3
Turistlerle temas n (80)			Turistlerle temas n (80)		
Evet	36	40.4	Evet	53	66.3
Hayır	50	56.2	Hayır	26	32.5

2001 ve 2003 yıllarında yapılan araştırmaların sonuçları ayrı ayrı ele alındığında farklı sonuçlara ulaşılmıştır. 2001 yılında gerçekleştirilen alan çalışmasında elde edilen bulgular Tablo1'de verilmektedir.

Tablo 1'de 2001 ve 2003'te Cumalıkızık'da yaşayan yerel halkın özellikleri verilmektedir. 2001 yılında katılımcıların %48.3'ü bayan %51.7'si bay, 2003 yılında %38.3'ü bayan %61.2'si baydır. 2001'de Katılımcıların yaş ortalaması 35-50 yaş iken, 2003'de %78.7'sinin yaş ortalaması 26-50 yaş arasındadır. 2001'de Katılımcıların %56.2'si ilkokul mezunudur. 2003 yılında da katılımcıların çoğunluğu ilkokul ve ortaokul mezunudur. 2001'de Bölgede yaşama süresi ortalama 20-30 yıl arasında iken, 2003 yılında da bölgede yaşama süresi ortalama 20-30 yıl arasındadır. 2001'de Halkın %74.2' si 2003 'de %78.8' si bölgenin yerlisidir. 2001'de turistlerle temas kuranların oranı % 40'lardayken bu oran 2003' te % 65'lere yükselmiştir. Bu durum halkın turizme ve turistlere bakış açısının olumlu yönde değiştiğini işaret etmektedir. Halkın çoğunluğu 2001 ve 2003'de turizmle bağlantılı bir iş yapmaktadır bu oran ikinci dönemde artış göstermiştir.

Tablo 2. Yerel Halk Tarafından Turizmin Alęılanan Yararlı ve Zararlı Etkileri

2001 Anket alışması				2003 Anket alışması			
TURİZM ETKİLERİ	Art. Ort	SD	n	TURİZM ETKİLERİ	Art.Ort	SD	n
Turizmin yararlı etkileri				Turizmin yararlı etkileri			
Ülkemizin tanınmasını sağlar	3.66	1.75	80	ülkemizin tanınmasını sağlar	3.01	1.13	80
Zenginlik getirir	3.81	5.95	80	Zenginlik getirir	3.00	1.17	80
İnsanları birbirine yaklaştırır	3.13	1.74	80	İnsanları birbirine yaklaştırır	3.52	1.53	80
Farklı kültürleri tanıtır	3.11	1.70	80	Farklı kültürleri tanıtır	3.37	1.39	80
Dışmanlıkları rler	2.54	1.68	80	Dışmanlıkları rler	3.23	1.47	80
Yeni iş olanakları yaratır	3.07	1.85	80	Eğlence olanaklarını artırır	3.32	1.50	80
Geleneklerimizin yaşatılmasını sağlar	2.80	1.84	80				
Hayat standardını yükseltir	3.04	2.06	80				
Turizmin zararlı etkileri				Turizmin zararlı etkileri			
Bulağıcı hastalıklar getirir	1.66	1.14	80	Bulağıcı hastalıklar getirir	1.33	0.76	80
Manevi değerleri bozar	1.94	1.39	80	Manevi değerleri bozar	1.46	1.08	80
Fiyatların artmasına yol açar	1.94	1.34	80	Fiyatların artmasına yol açar	1.42	0.97	80
Alkol kullanımını artırır	1.98	1.43	80	Suç oranını artırır	1.35	0.89	80
Uyguşturucu kullanımını artırır	1.59	1.16	80	Trafik sıkışıklığı yaratır	1.49	1.15	80
evre kirliliğine yol açar	1.64	1.11	80				
Geleneklerimizin yok olmasına yol açar	2.16	1.49	80				

Tablo 2'de yerel halk tarafından turizmin alęılanan yararlı ve zararlı etkileri verilmektedir. Cumalıkızık yöresinde yaşayan yerel halkın 5 'li Likert lğine göre yaptıkları değerlendirmeler ortalamaları alınarak tablolaştırılmıştır. Tabloya göre 2001 yılında turizmin yararları; sırasıyla zenginlik getirir, ülkemizin tanınmasını sağlar ve ekonomiye yarar sağlar

iken, 2003 yılında sıralama değişerek insanları birbirine yaklaştır, canlılık getirir ve farklı kùltürleri tanıtır şeklinde olmuştur. Görùldüęü gibi ilk dönemde öncelikle ekonomik yararlaraya vurgu yapılırken ikinci dönemde kùltürel gelişime ilişkin öncelikler öne çıkmıştır. Zararları en yüksek aritmetik ortalamayla geleneklerimizin yok olmasına neden olur ve alkol kullanımını arttırır şeklindeyken, ikinci dönemde olumsuz algılamalar ilk döneme göre düşerken sırasıyla trafik sıkışıklığı yaratır ve manevi değerleri bozar şeklindeyken.

Tablo 3'te yerel halkın turizme ilişkin tutumları verilmektedir. 2001'de %67.4'ü 2003'de %83.8'i ailesinden birisinin turistik işletmelerde çalışmasına olumlu bakmaktadır. Ailesinden birisinin turizm tesislerinde çalışmasına izin verenlerde önemli bir artış olduğu bunun da turizmle ilgili algılamalarda olumlu yönde değişime neden olduğu söylenebilir. Halkın turizm planlamasına katılım düşüncesinde de benzer durumu görmek mümkündür 2003'de 2001 yılına göre turizm planlamasını katılım düşüncesi önemli oranda artmıştır. 2001'de halkın %51.7'si turizme yatırım yapmayı düşünürken bu oran 2003'de %36'ya düşmüştür. Yeni konaklama tesisi açılmasının her iki dönemde de çoğunlukla arzulan bir durumdur; iki dönem arasında ikinci dönemde artış olmakla birlikte büyük bir fark bulunmamaktadır. Yöreye gelmesi istenen turist tipi ile ilgili verilen cevaplarda her iki dönemde de yerli yabancı ayrımı yapılmamış ve çoğunlukla her tür turistin gelmesi istenmiştir. Cumalıkızığa gelmesi istenen turistlerin milliyeti yönündeki değerlendirmelerde her iki dönemde de çoğunlukla her ülkeden gelmesi istenirken iki dönem arasında gelmesi istenen turist milliyetleri arasında farklar bulunmaktadır. Birinci dönem çoğunlukla Amerikalı, Avrupalı ve Japon turistlerin gelmesi istenirken, 2003 yılında sıralama çoğunlukla Almanya, Uzakdoğu ve Japonya olmak üzere değişmiştir. İlk döneme göre Avrupa ve Amerikalı turistlerin arzulanırılık oranı dikkat çekici bir şekilde düşmüştür. Bunun nedeni Türkiye'nin o dönemde Amerika ve Avrupa ile yaşadığı gerginlikler veya Amerika ve Avrupa imajında meydana gelen değişmeler olabilir. Ayrıca Avrupalı ve Amerikalı turistlerle yaşanılan deneyimler de buna etki etmiş olabilir.

Tablo 3. Yerel Halkın Turizme İlişkin Tutumları

<u>Cumalıkızığa gelmesi istenen turist milliyeti *</u>	<u>Art. Ort.</u>	<u>SD</u>	<u>n</u>	<u>Cumalıkızığa gelmesi istenen turist milliyeti</u>	<u>Art. Ort.</u>	<u>SD</u>	<u>n</u>
Her ülkeden	2.77	0.60	80	Her ülkeden	2.01	0.47	80
Ortadoğu	2.23	0.87	80	Ortadoğu	1.95	0.67	80
Rusya	2.14	0.91	80	Rusya	2.14	0.66	80
Avrupa	2.63	0.56	80	Avrupa	2.08	0.60	80
Amerika	2.75	0.61	80	Amerika	2.06	0.75	80
Türki Cumhuriyetleri	2.47	0.78	80	Japonya	2.17	0.68	80
Japonya	2.62	0.75	80	Uzakdoğu	2.21	0.69	80
Uzakdoğu	2.24	0.94	80	Yunanistan	1.95	0.79	80
Yunanistan	2.16	1.10	80	Almanya	2.40	0.72	80
Almanya	2.57	0.68	80				
Turizme yatırım düşüncesi	f	%	n	Turizme yatırım düşüncesi	f	%	n
Evet	46	51.7	80	Evet	29	36.3	80
Hayır	39	43.8	80	Hayır	49	61.3	80
Yeni konaklama tesisi açılın mı				Yeni konaklama tesisi açılın mı			
Evet	62	69.7	80	Evet	57	71.3	80
Hayır	23	25.8	80	Hayır	21	26.3	80
Turizm planlamasına katılım düşüncesi				Turizm planlamasına katılım düşüncesi (n=80)			
Evet	51	57.3	80	Evet	61	76.3	80
Hayır	28	31.5	80	Hayır	18	22.5	80
Aileden birinin turistik tesislerde çalışmasına izin				Aileden birinin turistik tesislerde çalışmasına izin			
Hayır	25	28.1	80	Hayır	13	16.3	80
Cumalıkızığa ne tür turist gelmeli				Cumalıkızığa ne tür turist gelmeli			
Yerli	7	8	80	yerli	11	13.8	80
Yabancı	8	9	80	yabancı	6	7.5	80
Her tür turist	66	74	80	Her tür turist	60	75	80
Hiç turist gelmemeli	7	8	80	Hiç turist gelmemeli	3	3.8	80

* Cumalıkızığa gelmesi istenen turist milliyeti 3'lü likert ölçeği (az, orta, çok) kullanılarak yapılmıştır

Tablo 4’de halkın turizme yönelik tutumlarının ayrıntıları verilmektedir. Turizm planlamasına katılımı düşünenlerin bunun ne şekilde gerçekleştirilebileceğine ilişkin cevapları 2001 ve 2003 yıllarında daha çok; halka açık toplantılara katılma şeklindedir. Yabancı turistlerin en fazla rahatsız edici durumları arasında, 2001 yılında serbest davranmaları, kıyafetleri, lisanlarının farklı oluşu gibi etkenler rol oynarken, ikinci dönemde kıyafet ve az para harcamaları ön plana çıkmaktadır. Özellikle az para harcamaları konusunun ikinci dönemde ön plana çıkması dikkat çekicidir. 2001 yılında yabancı turistlerin en fazla beğenilen yönleri, güler yüzlü olmaları, çevreyi temiz tutmaları ve kibar olmalarıdır. 2003 yılında da kibar ve modern olmaları en beğenilen özelliklerdendir. Turizmle ilgili genel bakış açısının ölçülmesiyle ilgili sorulan turizm sizin için ne ifade ediyor sorusunu 2001’de ankete katılanların %85.4’ü 2003’de %86.3’ ü faydalı olarak cevaplamıştır. 2003’de turizmi faydalı algılayanlarda azda olsa bir artış görülürken halen zararlı algılayan %13 civarında muhafazakar bir kesimin varlığı göze çarpmaktadır. Yeni konaklama tesislerinin açılmasına yönelik olumlu değerlendirmelere bakıldığında; ilk dönem ihtiyaç duyulmaktadır önceliği alırken, ikinci dönemde belirgin bir şekilde bu öncelik düşmüştür.Yeni konaklama tesislerinin açılmasının olumsuz tarafları ise; iki dönemde de yoğunlukla doğal güzellikleri bozar ve şehrin dokusunu bozar şeklinde değerlendirilmiştir. İkinci dönem doğal güzellikleri bozar yönündeki algılama ilk döneme göre düşüş göstermiştir. İlk dönem turizme yönelik yatırım fikri olmayanların başlıca nedeni sermaye yetersizliği iken, 2003 yılında diğer nedenler ve kurulu bir işin olması şeklindedir. Yine ilk dönem turizmle ilgili açılması düşünülen işletme niteliği olarak, otel, hediyelik eşya dükkanı ve lokanta iken ikinci dönem otel öncelik sıralamasından düşerek yerini lokanta ve hediyelik eşyaya bırakmaktadır. Her iki dönemde de yerel halk yoğunlukla turist sayısının ve turizmin olumlu yönde geliştiğini düşünürken, ikinci dönemde turist sayısının ilk döneme göre çok daha fazla arttığını belirtmektedir.

Akademik İncelemeler Dergisi
Sayı:2 Cilt:1 Yıl:2006

Tablo 4. Halkın Turizmle Yönelik Tutumlarıyla İlgili Ayrıntılar

2001 yılı Anket Çalışması				2003 Yılı Anket Çalışması			
Yabancı turistleri en fazla rahatsız eden yönleri*	Art. Ort.	SD	n	Yabancı turistleri en fazla rahatsız eden yönleri*	Art. Ort.	SD	n
Az para harcamaları	1.80	0.85	80	Az para harcamaları	1.88	0.48	80
Lisanların farklı oluşu	2.31	0.88	80	Lisanların farklı oluşu	1.80	0.69	80
Dirinlerin farklı oluşu	1.67	0.77	80	Dirinlerin farklı oluşu	1.80	0.71	80
Kıyafetleri	2.25	0.84	80	Kıyafetleri	2.20	0.73	80
Serbest davranmaları	2.26	0.83	80				
Yeni konaklama tesislerinin olumlu tarafları**				Yeni konaklama tesislerinin olumlu tarafları**			
Ekonomiye yarar sağlar	3.40	1.83	80	Ekonomiye yarar sağlar	2.56	1.05	80
İhtiyaç duyulmaktadır	2.80	1.69	80	İhtiyaç duyulmaktadır	2.51	1.31	80
Turizmi geliştirir	3.12	1.88	80	Turizmi geliştirir	3.20	1.64	80
Canlılık getirir	3.22	1.87	80	Canlılık getirir	3.46	1.72	80
Yeni konaklama tesislerinin olumsuz tarafları**				Yeni konaklama tesislerinin olumsuz tarafları**			
İklim uygun değil	1.39	0.99	80	İklim uygun değil	1.46	0.89	80
Şu andaki durumda ölü yatırım	1.55	1.25	80	Şu andaki durumda ölü yatırım	1.42	0.84	80
Mevcut kapasite yeterli	1.52	1.14	80	Mevcut kapasite yeterli	1.46	0.84	80
Doğal güzellikten bozar	2.15	1.63	80	Doğal güzellikten bozar	1.90	1.52	80
Şehrin dokusunu bozar	1.70	1.30	80	Şehrin dokusunu bozar	1.80	1.50	80
Trafik sıkışıklığı yaratır	1.63	1.16	80				
Yabancı turistlerin en çok beğenilen özellikleri*				Yabancı turistlerin en çok beğenilen özellikleri*			
Serbest davranmaları	2.58	0.65	80	Serbest davranmaları	1.87	0.52	80
Güler yüzlü olmaları	2.75	0.53	80	Güler yüzlü olmaları	2.01	0.81	80
Modern olmaları	2.50	0.81	80	Modern olmaları	2.08	0.80	80
Kibar olmaları	2.66	0.56	80	Kibar olmaları	2.39	0.69	80
Çevreyi temiz tutmaları	2.67	0.62	80				
Cumalıkızıkta her tür turist gelmesinin sonuçları**				Cumalıkızıkta her tür turist gelmesinin sonuçları**			
Cumalıkızıkta herkes tarumar olur	3.63	0.50	80	Cumalıkızıkta herkes tarumar olur	2.97	1.20	80
Farklı kültürlerin kaynaşmasını sağlar	2.92	0.70	80	Farklı kültürlerin kaynaşmasını sağlar	2.86	0.59	80
Ekonomimiz canlanır	3.22	0.61	80	Ekonomimiz canlanır	3.61	1.62	80
Medeniyetimiz artar	2.49	0.59	80	Medeniyetimiz artar	3.25	1.53	80
Turizm ekonomik faali düşünmeme nedenleri	f	(%)	n	Turizm ekonomik faali düşünmeme neden	f	(%)	n
Sermaye yetersizliği	42	47	80	Sermaye yetersizliği	10	12.5	80
Kurulu birişin olması	11	12	80	Kurulu birişin olması	17	21.3	80
Kamu kurumunda çalışıyor olmak	9	10	80	Kamu kurumunda çalışıyor olmak	1	1.3	80
Diğer	8	9	80	Diğer	24	30	80
Turizmle ilgili ekonomik faaliyet tercihi				Turizmle ilgili ekonomik faaliyet tercihi			
Lokanta	20	22	80	Lokanta	17	21.3	80
Otel	22	25	80	Otel	0	0	80
Hediyelik eşya dükkanı	21	24	80	Hediyelik eşya dükkanı	12	15	80
Seyahat acentası	3	3.3	80	Seyahat acentası	0	0	80
Bar eğlence yeri	2	2.2	80	Bar eğlence yeri	1	1.3	80
Turizme Bakış				Turizme Bakış			
Faydalı	76	85.4	80	Faydalı	69	86.3	80
Zararlı	13	14.6	80	Zararlı	11	13.8	80
Turizmin gelişimi				Turizmin gelişimi			
Olumsuz yönde gelişti	11	12.4	80	Olumsuz yönde gelişti	00	00	80
Olumlu yönde gelişti	21	23.6	80	Olumlu yönde gelişti	18	22.5	80
Değişiklik olmadı	2	2.2	80	Değişiklik olmadı	4	5	80
Turist sayısı arttı	18	20.2	80	Turist sayısı arttı	36	45	80
Turizm çok hızlı gelişti	10	11.2	80	Turizm çok hızlı gelişti	9	11	80
Turistlerle temas kuramama nedenleri				Turistlerle temas kuramama nedenleri			
Lisanlarını bilmeme	45	54	80	Lisanlarını bilmeme	16	20	80
Hoşlanmama	10	12	80	Hoşlanmama	3	3.8	80
İş nedeniyle zaman bulamama	4	4.8	80	İş nedeniyle zaman bulamama	7	8.8	80

* 3'lü likert (az, orta, çok) kullanılarak değerlerdirilmiştir ** 5'li likert (1 hiç katılmıyorum, 2 kısmen, 3 orta düzeyde 4 genellikle 5 tamamen katılıyorum) kullanılarak değerlerdirilmiştir

Turizmin algılanan etkilerini belirlemek amacıyla dört faktör belirlenmiştir; ekonomik yarar, sosyal maliyet, kültürel gelişim ve çevreye zarar. Bu faktörler, "turizmin yararları ve zararları etkileleri", "Cumalıkızığa her tür turist gelmesinin sonuçları" ve "yeni konaklama tesislerinin açılmasının olumlu ve olumsuz tarafları" sorularına verilen kapalı uçlu cevaplardan alınmıştır. Tablo 5'te Turizmin algılanan etkilerinin belirlenmesinde kullanılan faktörler verilmektedir. Tabloda görüldüğü gibi 2003 yılında 2001 yılından farklı olarak yeni maddeler eklenmiş 2001 yılında yer alan bazı maddelerde çikartılmıştır.

Tablo 5. Turizmin Algılanan Etkilerinin Belirlenmesinde Kullanılan Faktörler

2001 yılı için kullanılan faktör analizi bulguları			
Faktör 1 Ekonomik Yarar	Faktör 2 Sosyal Maliyet	Faktör 3 Kültürel Değişim	Faktör 4 Çevreye Zarar
-Ekonomi canlanır	-Bulaşıcı hastalıklar getirir	-İnsanları birbirine yaklaştırır	-Çevre kirliliğine yol açar
-Zenginlik getirir	-Manevi değerleri Bozar	- Farklı kültürleri tanıtır	-Doğal güzellikleri bozar
-Yeni iş olanakları sağlar	-Alkol kullanımını arttırır	-Düşmanlıkları önler	-Şehrin dokusunu bozar
-Hayat Standardını Yükseltir	-Fiyatların artmasına neden olur	-Farklı kültürlerin kaynaşmasını sağlar	-Trafik sıkışıklığı yaratır
-Ekonomiye yarar sağlar	-Uyuşturucu kullanımını arttırır	-Medeniyetimiz artar	
-Canlılık getirir	-Geleneklerimizin yok olmasına yol açar	-Geleneklerimizin yaşatılmasını sağlar	
		-Turistlerden yeni bilgiler öğreniriz	
2003 yılı için kullanılan faktör analizi verileri			
Faktör 1 Ekonomik Yarar	Faktör 2 Sosyal Maliyet	Faktör 3 Kültürel Gelişim	Faktör 4 Çevreye Zarar
-Ekonomi canlanır	Bulaşıcı hastalıklar getirir	-İnsanları birbirine yaklaştırır	-Doğal güzellikleri bozar
-Zenginlik getirir	Manevi değerleri Bozar	Farklı kültürleri tanıtır	-Şehrin dokusunu bozar
Canlılık getirir	Fiyatların artmasına neden olur	Düşmanlıkları önler- eğlence olanaklarını arttırır	-Trafik sıkışıklığı yaratır
-Ekonomiye yarar sağlar	-Suç oranını arttırır	-Farklı kültürlerin kaynaşmasını sağlar	
		-Medeniyetimiz artar	

Tablo 6'da 2001 ve 2003 yıllarına ait ekonomik yarar faktörleriyle yerel halkın özellikleri arasındaki anlamlı farklılıklara ilişkin bulgular verilmektedir. 2001 yılında ekonomik yarar faktörleri ve yerel halkın özellikleri arasında iki 2003 yılında ise onüç anlamlı farklılık bulunmuştur. İlk araştırmada turistlerle temas kuranlar turizmin ekonomiye yarar sağladığını, eğitim seviyesi ilköğretim ve üniversite düzeyinde olanların turizmin hayat standardını arttırdığını düşündükleri görülmektedir. İkinci araştırmada ise yerel halkın özellikleriyle ekonomik faktörler arasındaki anlamlı farklılık sayısı önemli oranda artmıştır. Buna göre turistlerle temas kuranların ve turizmle ilişkin bir işte çalışanların ve yaş ortalaması yüksek olanların ekonomik faktörlerin hepsini olumlu algıladıkları görülürken yaşam süresi uzun olanlar turizmin ekonomik faktörlerden ikisinde anlamlı farklılık göstermektedir. Yaşam süresi uzun olanlar diğerlerine göre daha çok turizmin ekonomiye yarar sağladığını ve canlılık getirdiğini düşünmektedir.

Tablo 6. Turizmin Ekonomik Yararlarıyla Halkın Özellikleri Arasındaki Anlamlı Farklılıklar

Faktörler (2001)	Yaş		Yaşama süresi		Eğitim		Cinsiyet		Turistle temas		Turizmle ilgili iş		Aidiyet	
	F	p	F	P	F	P	t	P	t	P	t	p	t	p
Zenginlik getirir	0,846	0,473	0,341	0,887	0,393	0,852	0,514	0,260	0,649	0,308	1,714	0,543	0,389	0,407
Yeni iş olanakları sağlar	2,328	0,081	0,607	0,695	1,128	0,353	0,140	0,391	0,645	0,073	2,316	0,956	0,206	0,977
Hayat standardı yükselir	0,911	0,440	1,388	0,238	2,445	0,041*	0,255	0,444	0,395	0,433	1,237	0,460	0,949	0,233
Ekonomi carıdır	1,364	0,260	0,347	0,883	2,221	0,061	1,538	0,864	2,285	0,144	1,579	0,675	0,618	0,143
Ekonomiye yarar sağlar	0,654	0,583	0,444	0,817	0,551	0,737	1,020	0,401	0,443	0,326	1,398	0,008**	0,089	0,383
Canlılık getirir	0,698	0,556	0,547	0,740	1,722	0,140	0,415	0,742	1,333	0,955	1,915	0,362	1,007	0,339
Faktörler (2003)	Yaş		Yaşama süresi		Eğitim		Cinsiyet		Turistle temas		Turizmle ilgili iş		Aidiyet	
	F	p	F	P	F	P	t	P	t	P	t	p	t	p
Zenginlik getirir	3,367	0,023*	1,936	0,113	0,471	0,704	0,398	0,586	1,401	0,000**	1,694	0,000**	0,779	0,768
Ekonomi carıdır	1,245	0,300	0,613	0,655	0,950	0,421	0,098	0,920	0,298	0,029*	1,137	0,041*	0,265	0,911
Ekonomiye yarar sağlar	3,835	0,013*	3,943	0,006**	0,643	0,590	0,633	0,675	3,216	0,000**	2,974	0,001**	1,091	0,099
Canlılık getirir	3,433	0,021*	3,317	0,015*	0,446	0,721	0,241	0,777	3,481	0,028*	3,194	0,016*	0,189	0,211

Not: *p<05 **p<01

Tablo 7’de 2001 ve 2003 yıllarına ait sosyal maliyet faktörleriyle yerel halkın özellikleri arasındaki anlamlı farklılıklara ilişkin bulgular verilmektedir. 2001 ve 2003 yıllarında sosyal maliyet faktörleri ve yerel halkın özellikleri arasında onüçer anlamlı farklılık bulunmuştur. 2001 yılında erkeklerin, turizme ilişkin bir işte çalışmayanların, yaş ortalaması yüksek olanların Cumalıkızı’nın yerlisi olanların, turistlerle temas kurmayanların ve eğitim seviyesi düşük olanların turizmin sosyal maliyetini olumsuz algıladıkları görülmektedir. 2003 yılında yörenin yerlisi olanlarda ve eğitim seviyesi değişkenleriyle sosyal faktörler arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Ancak 2003 yılında yörede yaşama süresiyle sosyal faktörler arasında anlamlı farklılıklar olduğu görülmektedir. 2003 yılında yaş ortalaması yüksek olanların yörede yaşama süresi uzun olanların, turistlerle temas kurmayanların ve turizmle ilişkili bir işte çalışmayanların turizmin sosyal maliyetiyle ilgili faktörlerin hepsini veya birkaçını olumsuz algıladıkları görülmektedir. İki dönem arasında turizmin sosyal maliyetlerinin algılanması konusunda anlamlı farklılıkların değiştiği görülmektedir. İlk dönem sosyal maliyetle ilgili erkekler ve yörenin yerlisi olanlar sosyal maliyetle ilgili algılamalarda belirgin bir şekilde olumsuz yaklaşım sergilerken, ikinci dönem cinsiyete göre anlamlı farklılığın bire düştüğü ve yerlisi olanlarla olmayanlar arasında sosyal maliyeti algılama konusunda farklılıkların olmadığı görülmektedir. Benzer şekilde turizmle bağlantılı bir işte çalışanlarla çalışmayanları ve turistlerle temas kuranlar ve kurmayanlar arasında ikinci dönem anlamlı farklılıkların arttığı görülmektedir. Bu durum, turizmin gelişmesiyle sosyal maliyetlerle ilgili algılanan etkilerin değişebileceğini göstermektedir.

Tablo 7. Turizmin Sosyal Maliyetiyle Halkın Özellikleri Arasındaki Anlamlı Farklılıklar

Faktörler (2001)	Yaş		Yaşama süresi		Eğitim		Cinsiyet		Turistle temas		Turizmle ilgili iş		Aidiyet	
	F	p	F	P	F	P	t	P	t	P	t	p	t	p
Bulaşıcı hastalık getirir	2,343	0,079	0,936	0,463	2,648	0,029 *	2,444	0,000 **	0,165	0,374	0,762	0,108	0,866	0,388
Manevi değerleri bozar	4,627	0,005 **	1,137	0,348	1,537	0,188	,102	0,655	0,661	0,586	2,557	0,000 **	1,226	0,412
Fiyat artışına neden olur	1,906	0,135	1,950	0,096	1,552	0,184	1,995	0,003 **	2,685	0,007 **	0,558	0,480	3,063	0,000 **
Alkol kull. arttırır	1,637	0,187	1,518	0,194	1,659	0,155	1,915	0,006 **	0,287	0,295	0,754	0,251	2,783	0,002 **
Uyuşturucu kull. arttırır	0,281	0,839	0,905	0,482	3,948	0,003 **	2,674	0,000 **	0,523	1,000	0,969	0,144	1,626	0,050 *
Geleneklerin bozul. Yol açar	6,359	0,001 **	1,383	0,240	1,013	0,416	1,834	0,085	0,689	0,084	1,996	0,020 *	1,771	0,071
Faktörler (2003)	Yaş		Yaşama süresi		Eğitim		Cinsiyet		Turistle temas		Turizmle ilgili iş		Aidiyet	
	F	p	F	P	F	P	t	P	t	P	t	p	t	p
Bulaşıcı astalık getirir	16,182	0,000 **	3,671	0,009 **	1,408	0,247	1,085	0,063	3,545	0,000 **	3,689	0,000 **	0,110	0,930
Manevi değerleri bozar	1,662	0,182	1,262	0,293	1,963	0,127	1,125	0,054	2,814	0,000 **	2,990	0,000 **	0,579	0,131
Suç oranını arttırır	1,485	0,225	1,145	0,342	2,332	0,081	2,011	0,002 **	-3,415	0,000 **	-3,517	0,000 **	0,544	0,293
Fiyat artışına neden olur	4,811	0,004 **	3,297	0,015 *	1,315	0,276	0,748	0,289	2,852	0,000 **	3,280	0,000 **	0,177	0,556

Not *p<05 **p<01

Tablo 8’de 2001 ve 2003 yıllarına ait kültürel gelişim faktörleriyle yerel halkın özellikleri arasındaki anlamlı farklılıklara ilişkin bulgular verilmektedir. 2001 yılında kültürel gelişim faktörleriyle yerel halkın özellikleri arasında altı, 2003 yılında ise sekiz anlamlı farklılık bulunmuştur. 2001 yılında eğitim seviyesi yüksek olanlar, turistlerle temas kuranlar ve turizmle ilgili bir işte çalışanlar kültürel gelişim faktörlerinin birini veya birkaçını olumlu algılamakta, 2003 yılında yaş ortalaması yüksek olanlar, eğitim seviyesi yüksek olanlar, turizmle ilişkili bir işte çalışanlar ve turistlerle temas kuranların kültürel gelişime ilişkin faktörleri olumlu algıladıkları görülmektedir. 2003 yılında 2001 yılına göre algılamalarda farklılıklar olmuş 2003 yılında yörenin yerlisi olanlarda gelişim faktörleriyle ilgili anlamlı bir farklılık bulunmazken, yaş ortalaması yüksek olanlarla kültürel gelişim faktörleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Tablo 8. Turizmin Kültürel Gelişime Etkileriyle Halkın Özellikleri Arasındaki Anlamlı Farklılıklar

Faktörler (2001)	Yaş		Yaşama süresi		Eğitim		Cinsiyet		Turistle temas		Turizmle ilgili iş		Aidiyet	
	F	p	F	p	F	p	t	p	t	p	t	p	t	p
İnsanları birbirine yaklaştır	0,642	0,590	1,388	0,238	2,792	0,023*	0,399	0,774	1,205	0,039*	1,310	0,086	0,610	0,668
Farklı kültürleri tarutr	0,239	0,869	1,068	0,385	0,753	0,586	0,158	0,426	2,010	0,849	2,234	0,852	0,698	0,529
Düşmanlıkları önler	1,923	0,133	1,075	0,381	1,609	0,168	1,164	0,222	0,069	0,044*	1,914	0,318	0,242	0,861
Kültür Kaynaşma sağlar	1,134	0,340	1,007	0,420	0,808	0,547	0,037	0,742	3,447	0,683	2,282	0,355	0,998	0,267
Geleneklerin yaşatıl. sağlar	0,801	0,497	0,574	0,720	1,707	0,143	1,076	0,114	2,885	0,010**	1,840	0,023*	0,780	0,646
Medeniyetimiz artar	0,374	0,772	0,815	0,543	0,660	0,655	0,341	0,734	2,361	0,089	1,361	0,175	1,341	0,010**
Turistlerden yeni bilgiler öğrenir	0,201	0,896	0,698	0,627	1,814	0,120	0,867	0,102	3,650	0,178	1,541	0,366	1,092	0,081
Faktörler (2003)	Yaş		Yaşama süresi		Eğitim		Cinsiyet		Turistle temas		Turizmle ilgili iş		Aidiyet	
	F	p	F	p	F	p	t	p	t	p	t	p	t	p
İnsanları birbirine yaklaştır	1,922	0,133	0,921	0,456	3,782	0,014*	2,019	0,815	3,624	0,241	5,292	0,630	1,045	0,815
Farklı kültürleri tarutr	1,880	0,140	1,031	0,397	1,562	0,206	0,394	0,430	1,587	0,000**	1,762	0,000**	0,168	0,052
Düşmanlıkları önler	3,741	0,015*	2,120	0,087	0,550	0,649	0,856	0,536	3,679	0,905	2,221	0,017*	1,253	0,878
Eğlence imkanı arttırır	1,824	0,150	0,901	0,468	0,423	0,737	0,749	0,699	5,214	0,125	3,821	0,433	1,826	0,961
Kültür kaynaşma sağlar	0,734	0,535	0,876	0,483	0,909	0,441	0,176	0,469	0,265	0,003**	1,371	0,029*	0,283	0,897
Medeniyetimiz artar	1,104	0,353	0,748	0,563	0,464	0,708	0,401	0,532	2,857	0,997	4,992	0,030*	0,057	0,862

Not: *p<05 **p<01

Tablo 9’de 2001 ve 2003 yıllarına ait çevreye zarar faktörleriyle yerel halkın özellikleri arasındaki anlamlı farklılıklara ilişkin bulgular verilmektedir. 2001 yılında çevreye zarar ve yerel halkın özellikleri arasında yedi, 2003 yılında ise, sekiz anlamlı farklılığa rastlanmıştır. 2001 yılında, yörenin yerlisi olanların ve turizme ilişkin bir işte çalışmayanların, 2003 yılında ise, turistlerle temas kurmayanların, yaş ortalaması yüksek olanların ve turizmle ilgili bir işte çalışmayanların çevresel faktörlerin hepsini veya bir kaçını olumsuz algıladığı görülmektedir. İkinci çalışmada turizmin çevreye etkileri ile ilgili algılamalarda belirgin farklılıklar ortaya çıkmıştır. 2001 yılında sadece turizmle ilişkili bir işte çalışmayanlarla yörenin yerlisi olanlar çevreye zarar faktörlerini olumsuz algılamakta, 2003 yılında yaş ortalaması yüksek olanlar ve turistlerle temas kurmayanların da turizmin çevreye zarar faktörlerini olumsuz algıladıkları görülmektedir.

Çalışmada turizmle bağlantılı bir işte çalışanların ve turizme ekonomik olarak bağlı olanların 2001 yılında turizmin ekonomik etkilerini olumlu algıladıkları yönünde anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmektedir. Diğer taraftan, 2003 yılında tüm ekonomik faktörlerde turizmle ilişkili bir işte çalışanlarla bir farklılık olduğu görülmektedir. Yapılan yazın taramasında (Thomason, ve diğerleri, 1979; Murphy, 1983; Rothman, 1978; Jurowski ve diğerleri, 1997; Liu ve Var, 1986; Milman ve Pizam, 1988; Sheldon ve Var, 1984; Keogh, 1990; Gürsoy ve Rutherford, 2004) turizme ekonomik olarak bağlı olanların ve turizmle bağlantılı bir işte çalışanların turizmin ekonomik etkilerini olumlu algıladıkları belirtilmektedir. Konuya başka bir açıdan yaklaşıldığında, Cumalıkızık yöresinde turizmin ekonomik boyutlarının ne olduğu konusunda elimizde bilgi olmamakla birlikte, 2001 yılında 2003 yılına göre, turizm işletmelerinin azlığı ve turizm yoğunluğunun düşük olması bu sonuca etki etmiş olabilir.

Tablo 9. Turizmin Çevreye Zararlarıyla Halkın Özellikleri Arasındaki Anlamlı Farklılıklar Faktörler (2001) **Not:** *p<05 **p<01

	<u>Yaş</u>		<u>Yaşama süresi</u>		<u>Eğitim</u>		<u>Cinsiyet</u>		<u>Turistle temas</u>		<u>Turizmle ilgili iş</u>		<u>Aidiyet</u>	
	F	p	F	p	F	p	t	p	t	p	t	p	t	p
<u>Çevre kirliliği yaratır</u>	1,275	0,289	1,084	0,376	0,677	0,642	0,771	0,495	0,798	0,959	1,781	0,007*	3,808	0,000*
<u>Doğal güzellikleri bozar</u>	0,056	0,982	1,747	0,134	1,169	0,332	0,992	0,234	0,028	0,729	1,392	0,200	2,389	0,001*
<u>Şehrin dokusunu bozar</u>	0,939	,0426	2,321	0,051	0,602	0,698	0,461	0,260	1,338	0,277	1,013	0,046*	1,305	0,034*
<u>Trafik sıkışıklığı yaratır</u>	0,026	0,994	1,647	0,158	0,630	0,678	1,061	0,155	0,487	0,137	1,369	0,016*	2,971	0,000*
Faktörler (2003)	<u>Yaş</u>		<u>Yaşama süresi</u>		<u>Eğitim</u>		<u>Cinsiyet</u>		<u>Turistle temas</u>		<u>Turizmle ilgili iş</u>		<u>Aidiyet</u>	
	F	p	F	p	F	p	t	p	t	p	t	p	t	p
<u>Doğal güzellikleri bozar</u>	2,813	0,045*	1,434	0,231	1,143	0,337	0,295	0,631	4,160	0,000*	3,474	0,000*	1,360	0,026*
<u>Şehrin dokusunu bozar</u>	2,672	0,053	0,993	0,417	0,495	0,687	0,175	0,891	3,634	0,000**	2,949	0,000*	0,477	0,609
<u>Trafik sıkışıklığı yaratır</u>	1,167	0,328	0,807	0,524	1,028	0,385	1,077	0,067	3,413	0,000*	3,568	0,000*	0,371	0,485

Cumalıkızık yöresinde yaşama süresi uzadıkça turizmin ekonomik etkilerine yönelik olumlu algılamalar olduğu gözlemlenmektedir. 2001 yılında turizmin etki faktörleriyle yaşam süresi arasında bir farklılık gözlenmezken, 2003 yılında yaşama süresini uzun olanların turizmin ekonomik yarar sağladığını düşündükleri görülmektedir. Diğer taraftan 2003 yılında yaşama süresi uzun olanların sosyal maliyeti daha olumsuz algıladıkları da görülmektedir. Bu durum yaşama süresi arttıkça olumlu ve olumsuz etkilere yönelik algılarda farklılaşma olduğunu göstermektedir. Bu konuda literatürde farklı görüşlere rastlanmaktadır. Davis ve diğerleri (1988) yaptıkları çalışmada bölgenin yerlisi olan halkın yeni gelip yerleşenlere göre turizmi daha olumlu algıladıklarını ortaya koymaktadır. Diğer taraftan Um ve Crompton (1987) yaşam süresi ve algılanan etki arasında olumsuz bir ilişki saptamaktadır. Başka araştırmalarda Lankford ve Howard (1994) ve Gürsoy ve diğerleri (2002) etkinin algılanması ve yaşam süresi arasında açık bir bağlantı bulamamıştır.

Bazı çalışmalar, turist kabul eden toplum ile turistin geldiği yer arasındaki fiziki mesafenin yerel halkın turistlere yönelik tutumlarında etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Bu çalışmada da Var ve diğerleri, (1985) çalışmasına paralel olarak uzak ülkelerden gelen yabancılar yakın yerden gelen turistlere kıyasla daha fazla tercih edildiği görülmektedir. Diğer taraftan 2003 yılında 2001 yılına göre Amerikalı ve Avrupalı turistlerin arzulanırlık seviyesindeki düşüş dikkat çekicidir. Bu duruma bu ülkelerden gelen turistlerle yaşanmış olumsuz deneyimler yol açmış olabilir. Bunun yanında bu ülkelerin Türkiye genelinde bu ülkelerle Türkiye arasındaki politik ilişkilerden ötürü imaj konusunda değişime uğramış olabilecekleri de söylenebilir.

Birçok çalışmada yerel halkın özellikleriyle turizmin etkisinin algılanması arasında ilişki olduğu belirtilmektedir (Milman ve Pizam, 1980; Perdue ve diğerleri, 1990; Liu ve Var, 1986; Um ve Crampton, 1987; Lankford, 1994; McCool ve Martin, 1994; Davis ve diğerleri, 1988, Jurowski ve diğerleri, 1997). Bu çalışmada da yerel halkın özellikleriyle turizmin algılanan etkileri arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Örneğin cinsiyetle sosyal maliyet arasında 2001 yılında 2003 yılından daha fazla anlamlı farklılık bulunmuştur. Eğitimle ekonomik fayda, sosyal maliyet ve kültürel gelişim faktörleriyle, yaş ile kültürel gelişim ve sosyal maliyet faktörleri arasında anlamlı farklılıklara rastlanmıştır. İki dönem incelendiğinde yaş ve eğitimle ilgili anlamlı farklılıkların da değiştiği görülmektedir. İlk dönemde turistlerle temas kuranlarla, kültürel gelişim ve sosyal maliyetin fiyatları arttırıcı faktörü arasında anlamlı farklılık varken, ikinci dönemde, ekonomik yarar, sosyal maliyet, kültürel gelişim ve çevreye zarar faktörleri arasında anlamlı farklılıklar olduğu görülmektedir. Bölgenin yerlisi olanlarla ilk dönem sosyal maliyet, kültürel gelişim ve çevreye zarar faktörleriyle, ikinci dönem ise sadece çevreye zarar faktörlerinden bir tanesinde anlamlı farklılık görülmüştür.

Sonuç

Bir yörede turizmin fiziksel gelişimi beraberinde yörede yaşayan yerel halk açısından ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel bir çok değişikliği beraberinde getirmektedir. Ortaya çıkan bu değişikliklerden etkilenen yerel halkın gelişimi olumsuz algılaması ve buna paralel olumsuz tutum geliştirmesi turizm gelişimini sekteye uğratacak ve turistleri rahatsız edecek bir ortam yaratması bakımından sakıncalar doğurabilmektedir. Bu nedenle turizm gelişiminin sağlıklı bir yapıya kavuşabilmesi için yörede yaşayan halkın turizme ilişkin algılarının ve tutumlarının bilinmesinde yarar vardır.

Bu çalışmada, bulgular literatürde yer alan turizmin sosyal, ekonomik, kültürel ve çevresel etkilerine yönelik yerel halkın algılamalarını destekler yöndedir. Yerel halkın demografik özellikleri, yaşama süresi, turizmle ilgili bir işte çalışma durumu, bölgenin yerlisi olma (aidiyet) ve turistlerle temas kurma durumu ile ilgili değişkenlerle turizmin algılanan etkileri arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. 2001 yılıyla 2003 yılları arasında turizm etkisinin algılanmasıyla yerel halkın özellikleri arasında önemli farklılıklar göze çarpmaktadır. Bu farklılıklar turistlerle temas kurma durumu, turizmle ilgili bir işte çalışma durumu ve yörenin yerlisi olma durumu değişkenlerinde belirginleşmektedir. Bu bulgular, turizmden doğrudan fayda sağlayanlar ve sağlamayanlar veya etkilenenler ve etkilenmeyenler arasındaki turizmin etkilerini algılamalarındaki farklılıkları ortaya çıkarması açısından önem taşımaktadır. Ayrıca turizme ilişkin tutumların turizmin başlangıç aşamasında olduğu bir yöre olduğu göz önüne alındığında çoğunlukla olumlu olduğu görülmektedir. Bununla birlikte iki senelik bir süreç zarfında gerçekleştirilen araştırma sonunda yerel halkın turizm etkisini algılamada ve turizme ilişkin tutumlarında farklılıklar meydana geldiği ve iki senelik süreç zarfında yöre halkının turizme ilişkin tutumlarında ve turizmin etkisini algılamalarında olumlu bir ilerleme sağlandığı görülmektedir.

Genellikle teorisyenler ve araştırmacılar turizmin gelişmişlik seviyesi ve yerel halkın ekonomik, sosyal, çevresel ve nesnel ölçümleri veya algılanan etkiler arasında ters bir ilişki olacağını belirtmektedir (Doxey, 1975; Butler, 1980; Gunn, 1988; Martin ve Uysal, 1990). Cumalıkızık yöresinin turizmin gelişme evreleri dikkate alındığında henüz başlangıç aşamasında olduğu göz önüne alınırsa, algılanan etkilerin çoğunlukla olumlu olduğu, özellikle ikinci dönemde turizmin yoğunluk kazanmasıyla ve ekonomik faydaya ilişkin yararların ortaya çıkmasıyla birlikte turizmle ilgili olumlu algılamaların arttığı görülmektedir.

İki farklı zamanda aynı yörede yaşayan yerel halka uygulanan anket çalışmalarında görüldüğü üzere iki senelik bir zaman diliminde turizmin etkilerine ilişkin algı ve tutumlarda değişiklikler meydana gelmiştir. Bu değişimin sebeplerinin ne olduğu ve bu değişime yerel yönetimlerin ve sivil toplum örgütlerinin katkısının ne olduğu bu çalışmada ele alınmamıştır. Konuyla ilgili bundan sonra yapılacak çalışmalarda

ortaya çıkabilecek değişimlerin kaynaklarının araştırılması turizm bilincinin geliştirilmesi açısından yararlı olabilir. Ayrıca yerel yönetimlerin, sivil toplum örgütlerinin ve devletin çabalarının ne olduğu ve bu çabaların halkın turizmi algılamaya ve tutumlarında nasıl bir etki yaptığının araştırılması da faydalı olabilecektir.

Bu çalışmanın sadece 2001 ve 2003 yılı Mart ayında Cumalıkızık yöresinde yaşayan her bir dönem için 80 kişinin kişisel görüşlerini yansıttığından dolayı geneli temsil edebileceğini savunmak doğru bir yaklaşım değildir. Literatüre turizmin başlangıç aşamasında bulunan bir yörede yaşayan yerel halkın turizme ilişkin algı ve tutumlarını yansıttığı açısından katkı sağlar. Bununla birlikte ortaya çıkan sonuçların özellikle konuyla ilgili akademik çalışma yapan akademisyenlere, turizm planlamacılarına ve yerel yönetimlere önemli katkılar sağlayabileceği düşünülmektedir.

Sonuç olarak, bir turistik bölgede yerel halk tarafından turizmin algılanan olumsuz etkileri turizm gelişimine zarar verebilmektedir. Çevreye duyarlı, sürdürülebilir bir turizm gelişiminin gerçekleştirilebilmesi için yerel halkın algılamalarının ve tutumlarının düzenli aralıklarla ölçülmesi ve değerlendirilmesi gerekmektedir. Ayrıca, turizm planlama çalışmalarının yerel halk, yerel ve merkezi yönetim, sivil toplum örgütleri, meslek kuruluşları, uzmanlar, üniversite ve özel sektör temsilcilerinin katılımının sağlanmasıyla, turizm gelişiminin hedeflerine, sürdürülebilir turizm çalışmaları çerçevesinde daha sağlıklı bir şekilde ulaşılabileceği söylenebilir.

Kaynaklar

Akis, S., N.Peristians ve J.Warner (1996). "Residents' Attitudes to Tourism Development: The Case of Cyprus." *Tourism Management*, 17(7), 481-494.

Allen L., .H. R. Hafer, P.T. Long, ve R. Perdue (1994). "Rural Residents Attitudes Toward Recreation and Tourism Development." *Journal of Travel Research* 3 (4): 27-33.

Allen, L., P.T. Long, R.R Perdue ve S. Keiselbach (1988). "The Impact Of Tourism Development on Residents' Perception of Community Life", *Journal of Travel Research*, 27(1):16-21.

Andereck, K.L ve C.A. Vogt (2000). "The Relationship Between Residents' Attitudes Tourism and Tourism Development Options." *Journal of Travel Research* 39, (August):27-36

Ap, J.(1990). "Residents' Perception on The Social Impacts of Tourism", *Annals of Tourism Research*,17 (4): 610-16.

Ap. J.(1992). "Residents' Perception on Tourism Impacts" *Annals of Tourism Research*, 19 (3): 665-90.

Besculides, M., E. Lee ve P. J. McCormick (2002). "Residents' Perceptions of The Cultural Benefits of Tourism" *Annals of Tourism Research*, . 29 (2), 303-319

Brougham J. E. ve R.W.A Butler (1981). " Segmentation Analysis of Resident Attitudes to the Social Impact of Tourism" *Annals of Tourism Research*, 8(4),569-590

Brunt, P. ve P. Courtney (1999). "Host Perception of Socioculturel Impacts" *Annals of Tourism Research*, 26(3):493-515

Butler, R. W.(1980). "The Concept of a Tourist Area Cycle of Evolution: Implications for Management of Resources", *Canadian Geographer* 24(1):5-12.

Belisle, F. J. ve D. R. Hoy (1980). "The Perceived Impact of Tourism by Residents: A Case Study in Santa Marta, Columbia". *Annals of Tourism Research* 7, 83-101.

Davis, D., J. Allen ve R.M. Cosenza (1988). "Segmenting Local Residents By Their Attitudes,Interest and Opinions Toward Tourism." *Journal of Travel Research*, 27 (fall):2-8.

Doxey, G.V.(1975). " A. Causation Theory of Visitor-Resident Irritation: Methodology And Research Inference." *Proceedings of The 6th Annual Conference of the Travel Research Association*. San Diego, CA:Travel Research Association, .195-98.

Esman, M.(1984). "Tourism as Ethnic Preservation: The Cajuns of Louisiana." *Annals of Tourism Research* 11:451-467.

Evans-Pritchard, D. (1989). "How 'They' See 'Us' - Native American Images of Tourists." *Annals of Tourism Research*,16:89-105

Getz, D. (1986). "Models in Tourism Planning: Towards Integration of Theory and Practice." *Tourism Management*, 7:31-32

Getz, D. (1994). "Residents' Attitudes Towards Tourism." *Tourism Management*, 15: 247-258.

Gunn, C. A. (1988). *Tourism planning* : Taylor and Francis Second Edition, New York

Gursoy, D. ve D.G. Rutherford (2004). "Host Attitudes Toward Tourism: an Improved Structural Model," *Annals of Tourism Research*, 31 (3): 495-516,

Gursoy, D., C. Jurowski ve M. Uysal (2002). "Resident Attitudes: A Structural Modeling Approach." *Annals of Tourism Research* 29:79-105

Haley, A.J., T Snaith.ve G. Miller (2005). "The Social Impacts of Tourism A Case Study of Bath, UK," *Annals of Tourism Research*, 32 (3): 647-668.

Haralambopoulos, N. ve A. Pizam (1996). "Perceived Impacts of Tourism: The Case of Samos." *Annals of Tourism Research* 23:503-526.

Jafari, J. A. (1986). "SystemView of Sociocultural Dimensions of Tourism" *In The President's Commission on Americans Outdoors*, 33-50.

Jurowski, C., M.Uysal ve D.R.Williams (1997). "A Theoretical Analysis of Host Community Resident Reaction to Tourism." *Journal of Travel Research*, 34 (2):3-11.

Keogh, B, (1990). "Public Participation in Community Tourism Planning" *Annals of Tourism Research*, 17 (3):449-465

King, B., A. Pizam ve A. Milman (1993). "Social Impacts of Tourism: Host Perceptions" *Annals of Tourism Research* 20:650-665

Knopp, T.B.(1980). "Tourism The Local Interests and The Function Public Lands." *Tourism Planning and Development Issues*, edited By D.E. Hawkins, E.L. Shafer, and J.M.. Rovelstad. Washington, D.C.:George Washington University, ss.225-37.

Korça, P.(1994). "Halkın Turizmin Çevresel Etkilerini Algılaması ve Değerlendirmesi." *TUGEV Turizm Geliştirme ve Eğitim Vakfı Yayını* No:31, 1-128.

Kousis, M.(1989). "Tourism and the Family in a Rural Cretan Community." *Annals of Tourism Research* 16:318-332.

Lankford, S.V. (1994). "Attitudes and Perceptions Toward Tourism and Rural Regional Development." *Journal of Travel Research*, 32 (3):35-43.

Lankford, S.V. ve D.R. Howard (1994). "Developing a Tourism Impact Attitude Scale." *Annals of Tourism Research*, 21:121-139.

Lindberg, K. ve R.L. Johnson (1997). " Modeling Resident Attitudes Toward Tourism." *Annals of Tourism Research*,24 (2):402-24.

Liu, J.L.ve T. Var (1986). "Resident Attitudes to Tourism Impacts in Hawaii." *Annals of Tourism Research*,13:193-214.

Long, P.T. ve S.L. Richardson (1989). "Integreting Recreation and Tourism Development in Small Winter Cities." *Leisure Today*:26-29.

Long, P.T., R. Perdue ve L. Allen (1990). Rural Resident Tourism Perceptions and Attitudes by Community Level of Tourism. *Journal of Travel Research* 23(9):3-9.

Maddox, R.N. (1985). "Measuring Satisfaction With Tourism." *Journal of Travel Research*, 23 (Winter):2-5.

Madrigal, R. (1993). "A Tale of Tourism in two Cities." *Annals of Tourism Research*, 20:336-53.

Martin, B.S. ve M. Uysal (1990). "An Examination of the Relationship Between Carrying Capacity and the Tourism Lifecycle : Management and the Policy Implications". *Journal of Environmental Management* 31: 327-333.

McCool, S. F. ve S. R. Martin (1994). "Community Attachment and Attitudes toward Tourism Development". *Journal of Travel Research* 32(3):29±34.

Milman, A. ve Pizam, A. (1988). "Social Impact Of Tourism On Central Florida." *Annals of Tourism Research*,15 (2):191-204.

Murphy, P.E.(1980). "Perception and Preference of Decision-Making Groups in Tourist Centers:A Guide To Planning Strategy" In *Tourism Planning and Development Issues*, edited By D.E. Hawkins, E.L. Shafer, and J.M. Rovelstad. Washington, D.C.:George Washington University, 355-68.

Murphy, P. E. (1985). *Tourism: A Community Approach*. London: Routledge

Murphy, P. E.(1983). "Perceptions and Attitudes of Decisionmaking Groups in Tourism. Centers." *Journal of Travel Research* 21(3):8-12.

Perdue, R.R., P.T.Long. ve L.Allen (1990). "Resident Support for Tourism Development." *Annals of Tourism Research*, 17 (4): 586-599

Ritchie, J. R.B. (1988). "Consensus Policy Formulation in Tourism: Measuring Resident Views via Survey Research." *Tourism Management* 9:199-212.

Perdue, R.R., P.T. Long ve L. Allen, (1990). "Resident Support for Tourism Development." *Annals of Tourism Research*, 17(4): 586-99.

Rothman, R.A. (1978). "Residents And Transients: Community Reaction To Seasonal Visitors." *Journal of Travel Research*, 16 (Winter):8-13.

Sethna, R. ve Richmond B., (1978). U.S. Virgin Islanders' Perceptions of Tourism : (TSM) *Journal of Travel Research*. Summer(1):30-31

Sheldon, P.J. ve T. Var (1984). "Residents Attitudes to Tourism in North Wales." *Tourism Management*, 5(1): 40-48.

Simmons,. D.G. (1994). "Community Participation in tourism planning", *Tourism Management*, 15(2):98-99

Thomason, P., J.I. Crompton, ve D. B. Kamp (1979). "A Study of The Attitudes Of Impacted Groups Within a Host Community Toward Prolonged Stay Tourist Visitors." *Journal of Travel Research*, 17 (Winter):2-6.

Tortop, N. (2001). "Yerel Yönetimlerin Turizmin Gelişmesindeki Görev ve Sorumlulukları ve Çevre Korunmasının Önemi," *I. Ulusal Turizm İşletmeciliği Kongresi Bildiriler Kitabı*, Başkent Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kızılcahamam Ankara 2001, ss.56-68.

Tosun, C. (2002). "Host Perceptions of Impacts: A Comparative Tourism Study". *Annals of Tourism Research*, 29:231-253.

Um, S. ve J. L. Crompton (1987). Measuring Residents' Attachment Levels in a Host Community. *Journal of Travel Research* 26(1):27-29.

Usal, ve A. Kuşluvan Z.(2002). Davranış Bilimleri: Sosyal Psikoloji, Barış Yayınları Fakülteler Kitabevi, 4.Basım İzmir.

Yoon, Y., Chen, J., ve Gürsoy, D. (1999). "An Investigation of The Relationship Between Tourism Impact And Host Communities' Characteristics." *Anatolia: An International Journal of Tourism and Hospitality Research*, 10 (1), 29-44.

Walpole, M. J. ve Goodwin H. J. (2000). "Local Economic Impacts Ofdragon Tourism in Indonesia." *Annals of Tourism Research*, 27(3): 559-576

Var, T., K.W. Kendall ve E. Tarakçıoğlu (1985). "Resident Attidute Towards Tourists in Turkish Resort Town", *Annals of Tourism Research*, 12(4): 652-658